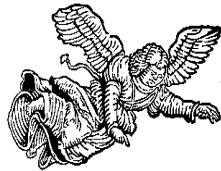

BIBLISK-LUTHERSKT MAGASIN

ÅRGÅNG 1
NUMMER 3
2012

INNEHÅLL	Sida
Redaktionellt	2
Bibliska notiser	2
Pastoralt	3
Iakttagelser av samtiden	5

INSTITUTET FÖR BIBLISK-LUTHERSK FILOLOGI

Redaktionellt

Du har framför dig nummer 3 av *Biblisk-lutherskt magasin*, förkortat *BM*.

I *BM*:s avdelning ”Bibliska notiser” berättar IBLF om striden kring Jakobs ossuariums och Joas-inskriftens äkthet.

Avdelningen ”Pastoralt” återger i svensk översättning större delen av en predikan som Johann Bugenhagen höll och Georg Rörer nedtecknade.

I ”Iakttagelser av samtiden” följer vi upp förra numrets bevakning av de svenska journalister som dömdes till fängelse i Etiopien men nu är frigivna och åter i Sverige.

Välkommen till nummer 3 av *Biblisk-lutherskt magasin*!

Redaktören

Bibliska notiser

Fortsatt oenighet om Jakobs ossuarium och Joas-inskriften

År 2003 skrev *BM*:s redaktör i *Biblicum* om två föremål i Israel med var sin inskrift, som hade väckt stor uppmärksamhet bland bibelin-tresserade forskare och lekmän.¹ De går under namnen Jakobs ossuarium² och Joas-inskriften.

Uppmärksamheten resulterade inte minst i att misstankar om förfalskning riktades mot innehavaren, den israeliske antikvitets-samlaren Oded Golan. Efter en förundersökning väcktes åtal mot honom och några andra personer 2004. Motparten var den israeliska staten genom Israel Antiquities Authority (IAA). Rättegången började 2005. Den blev lång: först 2010 avslutades den. 13 mars 2012 meddelade domare Farkash i Jerusalem-distriktet domen. Den friade Golan från anklagelserna om förfalskning av antikviteter. Han fälldes endast på ett par mindre åtalspunkter: innehav av antikviteter som misstänks vara stulna och handel med antikviteter utan tillstånd.³

Till rättegångsförhandlingarna kom under årens lopp sammanlagt över hundra vittnen, många i egenskap av sakkunniga. De skulle ge domaren sin på vetenskap grundade bedömning av föremålets äkthet.

Somliga forskare har vid bedömningen

analyserat materian i respektive föremål. Andra har undersökt skriftens utseende och språkets karaktär i inskriften.

Men de av båda sidor inkallade sakkunniga var inbördes oeniga, och domaren ansåg sig därför inte heller kunna döma Golan skyldig. Vetenskapens anseende har naturligtvis fått sig en törn av denna oenighet.

Åklagarsidan hävdade att Golan anlitat den egyptiske hantverkaren Marco Ghatas att göra förfalskningarna. Ett vittnesmål, enligt vilket Ghatas medgivit förfalskningar, fick inte den tyngd som åklagarsidan hade hoppats, och han inställde sig inte för att vittna i rättegången.

En konflikt blir inte sällan märkbar i diskussionerna kring inskrifterna. På ena sidan finns personer som anser att bara de föremål från antiken som hittas under regelrätta arkeologiska utgrävningar ska accepteras som äkta och få påverka historieskrivningen. På andra sidan finns de som anser att även föremål som påträffas på antikvitetsmarknaden eller hos samlare ska undersökas och få påverka vår historiebild – om de befinns vara äkta.

Ett problem med objekt som påträffas ”ovan jord” är att forskarna kanske inte kan enas i frågan om äkthet.

Ett argument i debatten är att om alla antika föremål som inte hittats i jorden under arkeologiska utgrävningar skulle ”bannlysas” som forskningsobjekt, skulle också illegal skattjakt och plundringar, som är ett betydande problem, bli mindre lockande.

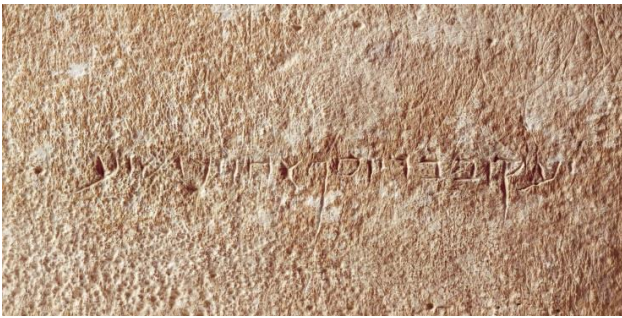
Ohederliga människor som vill tjäna pengar kan också lockas till förfalskning av antikviteter; det finns privatpersoner och institutioner som är villiga att betala stora summor för föremål från antiken, i synnerhet sådana som har anknytning till Bibeln.

Det finns en frestelse för forskare negativa till antikviteter som inte kommer från arkeologiska utgrävningar: att förhastat bestrida äktheten av föremål för att man inte ens ville veta om.

IAA vägrade efter domen att lämna tillbaka de omstridda föremålen till Golan, och domaren har ännu inte tagit ställning till denna vägran. I augusti 2012 kom ett partiellt överklagande av domen från den israeliska statens sida.⁴

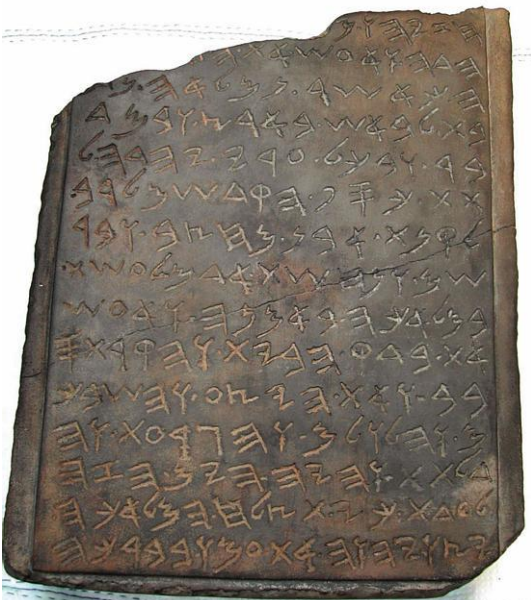
Jakobs ossuarium visades på Royal Ontario Museum mellan 1 november 2002 och 5 januari 2003.

En närbild av inskriften på ossuariet

Inskriften på Jakobs ossuarium är arameiska. Återgivet i modern kvadratskrift står: יעקוב בר יוסף אחוי דישוע. Återgivet i ovokaliserad transkription står J'qwbr Jwsp 'hwj dJšw⁵ och i översättning: "Jakob, Josefs son, Jesu bror".⁶

Joas-inskriften med 15 helt eller delvis bevarade rader.

Från hebreiska Wikipedia

Joas-inskriftens text är på hebreiska och handlar om en restaurering av templet i Jerusalem under kung Joas tid (835–796 f.Kr.).

Pastoralt

Ur en predikan av Johann Bugenhagen⁷

[...] ⁸ Detta om berättelsen. Låt oss nu se hur vi blir bättre av detta. Låt oss se vad Johannes har till hands och att Kristus följer på det, för att veta dessa två: lagen och evangeliet. Så ska vi lära känna fördömmelsen, men också Gud som Vägöraren, deras Far och förlåtandet av deras alla synder. Johannes säger: "Jag måste föregå Jesus; jag är en ropande mans röst." Denna förkunnelse måste alla höra, annars kommer de aldrig till evangeliet. Dessa saker ska läras ut för att vi inte ska inbilla oss att evangeliet är en köttets frihet – som om allt gott skulle vara förbjudet – samt för att vi inte ska bli som ytliga människor, så att vi skriver om yttre ting och lämnar Kristi sanna nåd, som har blivit skänkt, utsäger om yttre tecken bilden eller symbolen,⁹ men lämnar därhän nåden, ja, Kristus med alla hans gåvor. Satan ligger bakom sådant.

Jag säger alltså att en liknande förkunnare måste gå före, om inte den helige Johannes. Han förkunnar och ropar till alla: "Gör [vägen] rak", vilket betyder: "Gud är inte med er. Den väg som ni vandrar är inte rak, för Herren ska aldrig ska komma till er på den såsom den går.¹⁰ Ni måste göra den rak för att han ska komma".

"Herrens väg": "Väg" är i Bibeln allt vårt uppträde och görande. Så när en människa lever väl, säger man att han går en god väg, och vice versa. Så är Guds väg att han genomför allt i oss och att vi lämnar åt honom att styra, såsom vi ber i Fader vår. Detta är Guds väg; den sammanfaller inte med vår. Om vi lägger till något från oss, är det vår väg.

Hur ska Herrens väg beredas? Såsom Johannes säger: "Lev i omvändelse",¹¹ d.v.s. kom åter till besinning. Det är inte, som man lärde oss, gottgörelse med våra gärningar, vilket vore vår väg, utan att vi förbannar allt det tidigare, inte endast det grova, begär, ilska, högmod, girighet, utan även det som

gör det heligaste intrycket bland människor utan Guds nåd, det heligaste livet, att detta inget är, att vi inte håller något av det, såsom Job säger:¹² ”Är jag helig, får jag inte ta det på mig inför Gud. Om jag är renast tvättad, är jag ändå inte ren inför Gud ...”, kapitel 13¹³. Och Johannes säger: ”Jag behöver döpas av dig”,¹⁴ vilket innebär: ”Jag, som är helig från moderlivet, skulle behöva det.” Det är att ta bort ur vägen det som hindrar att Gud kommer, och det handlar om vad som kommer ur moderlivet.¹⁵ Om vi inte görs tomma, tar han inte sin boning i oss. Och på detta ger Johannes döparen en symbol: han sänkte ner i vattnet, vilket symboliserar att människorna skulle komma till denna tro att allt deras eget är under förbannelse.¹⁶ Om en person inte skulle tas ur vattnet skulle hon ju dö. Så de döptes till symbolen för att de trodde all sin helighet [vara ingenting].

Men vem förmår höra detta? I synnerhet de heliga, såsom här prästerna och leviterna var, de lärdaste och heligaste i folket, tänker: ”Vi har Moses lag, som Herren gav oss, vi offerar, ber, firar högtider. Vi skulle göra allt som Gud föreskrivit även om han skulle förkunna ännu mer. Ja, vi gör mer än befallningarna.”

Så kan de inte heller idag övertygas om att deras eget inte är någonting, och därför blir de inte omvända. De kan inte höra på, för denna förkunnelse är inget annat än ”Gud är inte med er, och levernet är till ingen nytta, hur heligt det än är.” Om nu Gud inte är med er, så är Djävulen det; där Herren och rättfärdigheten inte är måste följaktligen Djävulen vara. Johannes vill således säga: ”Djävulen är med er, alla gärningarna är under förbannelse.” Då säger småhelgonen¹⁷: ”Han förbjuder goda verk och säger att de inte har något värde i Guds ögon. Det är heretiskt.”

Johannes kunde ha åtnjutit den största ära, men då han inte säger behagliga saker, säger dessa: ”Han är besatt”, Matt 11.¹⁸ De var beredda att anta honom som Messias,¹⁹ men han blev till slut dödad. Det är omöjligt, om han predikar Guds ära, vilket inte låter sig göras utan en dom över människornas förhållanden, vad för duglighet, helighet m.m. det nu är.

När denna dom uttalas, hånar och strider de människor emot som inte har nåd i hjärtat så att de känner sina synder. Förkunnaren måste

här vara undervisad genom Guds nåd. Sådant kommer att bli en följd, bara vederbörande inte är hundar och svin, som han inte alls ska förkunna för. Om han säger: ”Ni ska tacka för att ni har Guds ord och en from predikant”, säger de: ”Om Djävulen ändå hade tagit bort dig.”

Men det som är värst att höra är att han säger det: ”Jag är rösten ...” Han inte endast visste, såsom åtskilliga som inte vågar tala. Nej, för att göra det bekant att helighet, duglighet m.m. inte är någonting, visar han på Jesajas 40. kapitel.

”Ropa!”²⁰ Vad ropar han? ”Allt kött”, alltså människorna, ingen undantagen, varken hedning eller jude. Herrens Ande,²¹ domen, ska så ropa hur förgängligt gräset är. Man vet att blomman, liksom människans ära som hon förtröstar på – om det sedan är klokhet, vetande, helighet, rikedomar – vissnar när en hård vind kommer. Människor kan berömma sig av helighet, men i prövningen och i dödens stund faller blomman av. ”Men Guds ord förblir.”²² Så även den som står fast i det.

Om detta förkunnande hade skett diskret, hade småhelgonen tolererat det. Men eftersom han ropar blir det outhärdligt. Där han säger: ”Jag är rösten”, går de bort. För de säger: ”Kanske skulle du säga oss något som vore obehagligt att höra.” De borde ha tackat för att Kristus var där som utlovat. För Jesaja sa att han skulle vara där genast efter Elia. ”Han var inte före min person”. Johannes person avses inte utan hans förkunnelse. Det betyder: ”Han har varit före min förkunnelse, men ni känner honom inte.”²³

Men Johannes förkunnelse går ut för att människor ska inse sin fördömelse, och då känns hjärtat sådant som det utranssakas. Vi ser inget annat än vår dom och ändå kan vi inte hjälpa oss själva. När du ligger i synd, blir du inte fri utan att de blir förlåtna. Det att du vill ha begär hindrar Herrens väg, eftersom beredandet av vägen är att avlägsna allt som är vårt o.s.v. Fastän denna förkunnelse är hård etc., är den ljuvlig för dem som inser att det är sant och hoppas på nåd och förbarmande från Gud, något som också Johannes talar om.

Han säger inte endast ”[huggorms]yngel”, d.v.s. att Guds vrede kommer över er och förkastar er med kropp och själ, utan utsäger också nåden: ”Se Guds lamm, som tar bort

[världens synd].”²⁴ Lägg detta emot ”Bered en väg”. Om du skulle förmå någonting, vore det falskt och inte syndernas förlåtelse utan en betalning för dem. Man brukade offra ett lamm till minne av Israels räddning ur Egypten, men det hjälpte inte i saken; det var en förebild. Här är Lammet själv, som tar bort [världens synd]. Detta skedde när detta lamm offerades på korset och utgöt sitt blod. ”Och han tar bort”, säger Johannes, ”världens synd.” Alltså är ingen synd undantagen.

Och ”Jag döper med vatten”²⁵ är att inget ska gälla som människor gör. Men han ska döpa, såsom andra evangelister säger, ”med Ande och eld”.²⁶ Jag kan hållas för att vara stor. Men om jag jämförs med Kristus, som ni inte känner, är jag så fattig att jag är ovärdig: jag är hans mest ovärdiga tjänare. Johannes var förvisso helig från moderlivet, men det är sant p.g.a. det som han säger: ”Jag är inte värdig.” Också den heligaste människa på jorden är ingenting, om han håller sin helighet mot Kristi helighet. Var är de som prisar helgon? Se vad Johannes säger: ”Min rättfärdighet är härvidlag ingenting.”

”Jag döper” är lika med ”Jag dömer alla”.

”Med den Helige Ande”. Den Helige Ande är en eld. För Johannes visar på synden och pekar ut var syndernas förlåtelse finns. Det dopet börjar i det yttre och varar ända till döden och ända till uppståndelsen. Att vi sänks ner i vattnet symboliserar att allt vårt ska sänkas ner för att dränkas där. Att man dras ut symboliserar att människan alltmer rättar sig efter Guds nåd och barmhärtighet. Då sker att vi dag för dag blir bättre och döps genom den Helige Ande.

Och vårt dop kommer alltid att vara i kraft, bara vi förblir i tron. Är det inte en stor nåd om Kristus gör ett sådant förbund med oss? ”Med den Helige Ande”: detta dop förutsa profeterna, Jes 4.²⁷ Om Gud tvättat bort all smuts, bränner han bort allt som är vårt och tänder kunskapen om Gud. För elden inte endast bränner utan lyser också upp. Den som inte har detta dop är inte kristen. Det är ett Kristi verk.

Vi ser alltså i Johannes vittnesbörd att det gamla livet inte är någonting. Den som inte tar emot denna förkunnelse kommer aldrig till evangeliet, eftersom Kristus säger: ”de fattiga”.²⁸ Vi ska också ge ett exempel från

evangeliet: den som äger Kristus och vet att han renar från synderna, han är så sinnad att han inte låter sig föras bort från sanningen för årens skull. Så är det med Johannes här.

För det andra låter han sig inte avskräckas från förkunnandet o.s.v., om så hela världen står emot. Han säger: ”Det är min ämbetsuppgift, hur ni än ser på mig”.

Paulus säger i [1] Kor, när falska profeter för fram sig själva: Ni får hålla mig för vad ni vill. Men så *bör* man betrakta oss, så bör ni döma om min person.²⁹

Iakttagelser av samtiden

När ändamålet anses helga medlen

I september 2012 benådades de svenska journalisterna Johan Persson och Martin Schibbye, som hade dömts till långa fängelsestraff i Etiopien,³⁰ och kom tillbaka till Sverige. TT:s Ola Westerberg berättar om journalisternas nådeansökan:³¹

”Martin Schibbye och Johan Persson menade ingenting av ångern i sin nådeansökan. Den var bara en charad för att bli fria. ... Svenskarna gjorde vid hemkomsten klart att enda sättet att slippa ut ur fängelse var att ’gå ner på knä’.”

De svenska journalisterna ansåg alltså att Ändamålet, benådning med efterföljande frigivning, rättfärdigade Medlet, den låtsade ångern i nådeansökan.

Men inte endast de frigivna journalisterna styrs av konsekvensetik. TT:s reporter undrar nu vilka konsekvenser avslöjandet av den falska ångern i sin tur kommer att leda till.³² Vilken blir reaktionen från Etiopiens sida? ”Etiopien-experten” Kjetil Tronvoll hjälper till att bedöma konsekvenser:

”Det kommer att bli lite pinsamt eftersom detta har förhandlats fram med svensk diplomati. Även om svenska UD inte kan stå som garant för vad Martin och Johan säger slår det indirekt tillbaka på Etiopien–Sverige-relationen när de så uppenbart bryter löftet i nådeansökan. ... ” Det kan innebära ett bakslag för utrikesminister Carl Bildts förhoppningar om en ny, närmare relation till Etiopien.”

Vad lär Bibeln om en renodlad konsekvensetik? Romarbrevet 3 talar om saken (v. 5–8):

Men om vår orättfärdighet visar Guds rättfärdighet, vad skall vi då säga? Inte kan väl Gud, som straffar i sin vrede, vara orättfärdig - jag talar som människor tänker? Nej, aldrig! Hur skulle han då kunna döma världen? Men om Guds sannfärdighet genom min lögnaktighet framstår så mycket klarare till hans ära, varför blir jag då dömd som syndare? Varför inte säga: "Låt oss göra det onda, för att något gott skall komma av det?" Så säger man hånfullt om oss, och så påstår även somliga att vi lär. De skall få den dom som de förtjänar.

Det är alltså enligt Bibeln ingalunda fritt fram att göra onda saker i syftet att uppnå goda konsekvenser. De som framställer apostolisk etik sådan hånar den och "ska få den dom de förtjänar".

Men om tongivande svenskars konsekvensetik accepterar "hemmasöners" oärlighet för (som det anses) goda syften, borde man inte också vara glada om etiopierna får veta sanningen – för att kunna dra *sina* slutsatser, t.ex. om svensk pålitlighet?³³ Om svaret är nej, är det nej därför att konsekvensetiken i fråga är egoistisk. Och det är den i motsättning till apostolisk etik (Rom 12:17):

... sträva efter det som är gott inför alla människor.

Noter till ”Bibliska notiser”

¹ ”Två inskrifter från Israel väcker uppståndelse och debatt”, *Biblicum* 2005:1, s. 42–43.

² Ett ossuarium är en kista för förvaring av en avlidens ben.

³ Uppgifterna om processen härstammar huvudsakligen från Matthew Kalmans blogg www.jamesossuarytrial.blogspot.se och hämtades 1/1 2013.

⁴ Se närmare därom på www.biblicalarchaeology.org/daily/news/israel-appeals-forgery-decision/ Uppgifterna hämtades 27/1 2013.

⁵ Jod transkriberas här med j.

⁶ Jämför med Matt 13:55; Mark 6:3; Gal 1:11.

Noter till ”Pastoralt”

⁷ Johann Bugenhagen (1485–1558) var kyrkoherde i Wittenberg och Luthers nära medarbetare. Predikan är hämtad ur G. Buchwald, *Ungedruckte Predigten Johann Bugenhagens aus den Jahren 1524 bis 1529*, 1910, s. 66–69. Den hölls 18 december 1524 och nedtecknades av Georg Rörer. Rörers nedteckning är latin med få inslag av tyska. Predikotexten är Joh 1:19ff.

⁸ Här återges predikans andra, tillämpande del. I den första och kortare utlägger Bugenhagen detaljer i predikotexten och ger en bakgrund till den.

⁹ ”Bilden eller symbolen”. Nedteckningen: figuratum vel signatum.

¹⁰ ”Såsom den går”: översättningen är osäker. Nedteckningen: ut wandelt.

¹¹ Matt 3:2.

¹² Job 9:20, 30.

¹³ Det är oklart vad i Job 13 som åsyftas.

¹⁴ Matt 3:14.

¹⁵ Här åsyftas köttets egenrättfärdighet.

¹⁶ Bugenhagen talar här inte om dopets innehåll utan en symbolik i dopsättet nedsänkning.

¹⁷ Nedteckningen har sanctuli; ordet syftar på dem som hävdar egna meriter inför Gud.

¹⁸ Matt 11:18.

¹⁹ Luk 3:15.

²⁰ Jes 40:6.

²¹ Jes 40:7.

²² Jes 40:8.

²³ Översättningen fr.o.m. ”Han var inte...” är osäker. I nedteckningen står: Non fuit ante meam personam. De Johannis persona non dicitur, sed praedicatione, q. d. ante meam praedicationem fuit, sed non nostis.

²⁴ Joh 1:29.

²⁵ Joh 1:26.

²⁶ T.ex. Matt 3:11.

²⁷ Jes 4:4.

²⁸ Matt 3:5; 11:5.

²⁹ 1 Kor 4:1, 3.

Noter till ”Iakttagelser av samtiden”

³⁰ Se *BM* 1:1–2 (2012), s. 7–8.

³¹ Östgöta Correspondenten 15/9 2012, A 6.

³² Frågan om det är rätt att ljuga ställs inte ens; den låtsade ångern problematiseras inte i sig. Bara risken att avslöjandet av den falska ångern kan leda till oönskade *konsekvenser* engagerar den krasst konsekvensetiskt tänkande människan.

³³ Någon kritik från officiellt svenskt håll av den falska ångern har oss veterligen inte framförts. Nådeansökan, som man visste måste inkludera uttryck av ånger, fick Sveriges statsministers stöd, se *BM* 1–2/2012, not 31.

Biblisk-lutherskt magasin utges av
Institutet för biblisk-luthersk filologi.
Redaktör: Hermanni Pihlajamaa
Redaktionens adress:
Storgatan 29, 592 30 Vadstena
Kontakt via e-post:
iblf@sanktthomas.org

יהוה